

Φώτης Κόντογλου: Παραμονή Χριστούγεννα

Κρύο τάντανο έκανε, παραμονή Χριστούγεννα. Ο άγέρας σά νά 'τανε κρύα φωτιά κι έκαιγε. Μά ό κόσμος ήτανε χαρούμενος, γεμάτος κέφι. Είχε βραδιάσει κι ανάψανε τά φανάρια με τó πετρόλαδο. Τά μαγαζιά στó τσαρσί φεγγοβούσανε, γεμάτα άπ' όλα τά καλά. Ο κόσμος μπαινόβγαινε και ψώνιζε· άπό τó 'να τó μαγαζι έβγαινε, στ' άλλο έμπαινε. Κι όλοι χαιρετιόντανε και κουβεντιάζανε με γέλια, με χαρές. Οί μεγάλοι καφενέδες ήτανε γεμάτοι καπνό άπό τόν κόσμο πού φουμάριζε. Ο καφενές τ' Άσημένιου είχε μεγάλη φασαρία, χαρούμενη φασαρία. Είχε μέσα δύο σόμπες, και τά τζάμια ήτανε θαμπά, άπ' όξω έβλεπες σάν ήσκιους τούς ανθρώπους. Οί μουστερηδες είχανε βγαλμένες τις γούνες άπό τή ζέστη, κόσμος καλός, καλοπερασμένοι νοικοκυραίοι.

Κάθε τόσο άνοιγε ή πόρτα και μπαίνανε τά παιδιά πού λέγανε τά κάλαντα. Άλλα μπαίνανε, άλλα βγαίνανε. Και δέν τά λέγανε μισά και μισοκούτελα, μά τά λέγανε άπό τήν άρχή ίσαμε τó τέλος, με φωνές ψαλτάδικες, όχι σάν και τώρα, πού λένε μοναχά πέντε λόγια μπρούμυτα κι άνάσκελα, και κείνα παράφωνα.

Άντίκρυ στόν μεγάλο καφενέ τ' Άσημένιου ήτανε κάτι φτωχομάγαζα, τσαρουχάδικα, ψαθάδικα και τέτοια. Ίσια-Ίσια άντίκρυ στη μεγάλη πόρτα τού καφενέ ήτανε ένα μικρό καφενεδάκι, τó πιό φτωχικό σ' όλη τήν πολιτεία, μία ποντικότρυπα.

Ένώ ό μεγάλος ό καφενές φεγγολογούσε και τά τζάμια ήτανε θολά άπό τή ζέστη, ή ποντικότρυπα ήτανε σκοτεινή, γιατί ή λάμπα, μία λάμπατσιμπλιασμένη, μία άναβε, μία έσβηνε, όπως έμπαινε ό χιονιάς άπό τά σπασμένα τζάμια τής πόρτας. Η φιτιλήθρα ήτανε στραβοβιδωμένη και τσαλαπατημένη σάν τó μούτρο τού καφετζή, τού μπαρμπα-Γιαννακού τού Χατζή, τó φιτίλι στραβοκομμένο, τó γυαλι σπασμένο άπό τó 'να μάγουλο και στην τρύπα είχανε κολλημένο ένα κομμάτι ταραμαδόχαρτο. Βάλε με νοϋ σου τί φώς έδινε μία τέτοια λάμπα! Κάτω τά σανίδια ήτανε σάπια και τρίζανε. Στόν τοίχο ήτανε κρεμασμένα δύο-τρία παμπάλαια κάντρα, καπνισμένα σάν άρχαία εικονίσματα: τó 'να παρίστανε τόν Μέγα Πέτρο μέσα σέ μία βάρκα πού τήν έδερνε ή φουρτούνα, τ' άλλο τόν μάντη Τειρεσία πού μιλούσε με τόν Άγαμέμνονα, τ' άλλο τόν Παναγή τόν Κουταλιανό πού πάλευε με τήν τίγρη.

Η πελατεία ήτανε συνέχεια με τó καφενείο. Όλοι-όλοι ήτανε πέντ' - έξι γέροι σκεβρωμένοι, σαράβαλα, με κάτι τρύπιες γούνες πού δέν τις έπιανε άγκίστρι. Δύο-τρεις ήτανε γιαλικάρηδες, δηλαδή είχανε καμιά σάπια βάρκα και βγάζανε θαλασσινά για μεζέδες, πού τά λέγανε γιαλικά, γιατί βρίσκονται στó γιαλό, δηλαδή στά ρηχά νερά. Οί άλλοι ήτανε φρουκαλάδες, δηλαδή κάνανε φρουκαλιές. «Ήτανε και κανένας νεροκουβαλητής και κανένας καρβουνιάρης. Νά, αυτή ήτανε ή πελατεία.

Ο βοριάς έμπαινε μέσα με τήν τρούμπα, και στριφογύριζε τή λάμπα πού κρεμότανε άπό τó μαυρισμένο ταβάνι, κι αναβόσβηνε. Άπό τó

κρύο τρέμανε οί γέροι και χουχουλίζανε τά χέρια τους, τά βάζανε κι άπό πάνω άπό τóτσιγάρο, τάχα για νά ζεσταθούνε.

Ο φουκαράς ό καφετζής, για νά μην παγώσει, έκανε σουλάτσο, πηγαινοερχότανε άπό τó τεζάκι ίσαμε τήν πόρτα, με τήν παλιογούνα ριχμένη άπό πάνω του και, για νά δώσει κουράγιο στην πελατεία, εκεί πού σουλατσάριζε, τόν έπίανε τó σύγκρυο και χτυπούσανε τά κατωσάγονά του, κι έσφιγγε άπάνω του τήν παλιοπατατούκα του κι έλεγε:

— Έεεέχ! Μωρέ ζεστό πού είναι τó καφενεδάκι μας!...

Ύστερα γύριζε κι έδειχνε τόν μεγάλο καφενέ, πού καπνίζανε κάργα οί σόμπες, κι έλεγε:

— Άντίκρυ, σκυλι ψοφά άπό τó κρύο..., σκυλι ψοφά!

Ο καημένος ό μπαρμπα-Χατζής!

Άπ' όξω περνούσε κόσμος βιαστικός, με γέλια

και με χαρές. Άπό 'δω κι άπό 'κει άκουγότανε τά παιδιά πού λέγανε τά κάλαντα στά μαγαζιά. Η ώρα περνούσε κι ανάριευε σιγά-σιγά ό κόσμος. Τά μαγαζιά σφαλοϋσαν ένα-ένα. Μοναχά μέσα στά μπαρμπεριά ζουριζόντανε άκόμα κάτι λίγοι.

Στό τσαρσί λιγόστευε ή φασαρία, μά στους μαχαλάδες γυρίζανε τά παιδιά με τά φανάρια και λέγανε τά κάλαντα στά σπίτια. Οί πόρτες ήτανε άνοιχτές, οί νοικοκυραίοι, οί νοικοκυράδες και τά παιδιά τους, όλοι ήτανε χαρούμενοι, κι ύποδεχόντανε τούς ψαλτάδες, και κείνοι άρχίζανε καλόφωνοι σάν χοτζάδες:

Καλήν έσπέραν, Άρχοντες, αν είναι όρισμός σας,

Χριστού τήν θείαν γέννησιν νά πώ στ' άρχοντικό σας.

Χριστός γεννάται σήμεραν έν Βηθλεέμ τή πόλει,